
Đình Phù Sa

Đình thuộc thôn Phù Sa, xã Viên Sơn, thị xã Sơn Tây. Căn cứ vào tư liệu hiện còn thì đình Phù Sa thờ phò mã cùng công chúa – con vua Đinh Tiên Hoàng. Phò mã có tên Quán Sơn, là người khôi ngô tuấn tú, tài năng hơn người, anh hùng nhất cõi. Chàng đã được vua Đinh chọn làm phò mã, sánh cùng công chúa Phương Dung. Chàng đã có công giúp nước, đánh quân Tống xâm lược. Khi đất nước yên bình, phò mã đã cùng công chúa về Phù Sa chiêu dân lập ấp. Hai người lấy đức làm đầu, chú trọng nông trang. Công chúa đã dạy dân làng Phù Sa trồng dâu nuôi tằm... Hai người đã được nhân dân ghi nhớ công lao và thờ phụng lâu dài.

Đình Phù Sa được xây dựng ở vị trí đẹp giữa làng Phù Sa, theo kiểu chữ môn, hiện gồm các hạng mục công trình: hai nhà cầu, Đại bái, Tả hữu mạc và Hậu cung. Phía trước sân đình là hệ thống cột trụ, tường bao. Ở đây có đôi sấu tạc bằng đá và đôi voi đắp nổi kiểu phù điêu bằng vôi vữa.

Hai bên sân là hai nhà cầu với kết cấu đơn giản. Qua sân lát gạch là đến Đại bái. Đại bái đình Phù Sa gồm có 3 gian 2 chái với các bộ vì kiểu giá chiêng, kê bẩy trên thức 4 hàng chân. Trang trí trên kiến trúc của ngôi nhà này thiên về sự bền chắc. Trên ở câu đầu và kê bẩy được chạm các hoạ tiết hoa văn lá lật, văn mây hoặc hổ phù, chữ thọ cách điệu theo phong cách điêu khắc của lần trùng tu vào thời Nguyễn muộn.

Từ Đại bái qua một khoảng sân rộng là tới Hậu cung. Toà Hậu cung 3 gian 2 chái với 4 lá mái, các góc mái làm đao cong, kết cấu bộ vì giá chiêng kê bẩy, 3 gian của Hậu cung là nơi bài trí các khám thờ của phò mã nhà Đình, công chúa Phương Dung và Tản Viên sơn thánh.

Nối hai đầu hồi Hậu cung với Đại bái là hai nhà Tả Hữu mạc tạo nên một công trình khép kín.

Đình Phù Sa quy mô, không lớn nhưng chứa đựng trong nó đầy ắp các di vật có giá trị như bia đá, hoành phi, câu đối, các đồ tế tự minh chứng cho tấm lòng dân làng Phù Sa với vị thành hoàng làng có công với dân với nước.

Theo Di tích Hà Tây, Sở Văn hóa thông tin Hà Tây, 1999